

Předpokládaný výskyt starobylých pařezin podle indexu PAR

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Autoři: prof. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Martin Machala, doc. Ing. Antonín Buček, CSc.,
Ing. Michal Friedl

*Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno*

Průvodní zpráva

I) Cíl výsledku

Cílem zpracování mapy je souhrnně zobrazit rozdíly v přírodních, historických a současných předpokladech výskytu starobylých pařezin ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (ORP) pomocí hodnot autory vytvořeného indexu PAR.

Mapa vznikla v rámci řešení projektu Starobylé výmladkové lesy, jejich význam a udržitelnost v kulturní krajině (Ministerstvo kultury ČR, identifikační kód DF13P01OVV015) a je součástí souboru map, hodnotících přírodní, historické a současné předpoklady výskytu lokalit starobylých pařezin na území ČR v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP).

II) Popis výsledku

V mapě jsou správní obvody obcí s rozšířenou působností rozlišeny do 5 kategorií podle hodnot indexu PAR.

Index PAR je určen k souhrnnému komplexnímu posouzení předpokladu výskytu lokalit starobylých lesů výmladkového původu na území České republiky. Územním rámcem posouzení je 206 územních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Soubor kritérií obsahuje ukazatele přírodní, historické i aktuální. Váha jednotlivých kritérií byla určena expertní metodou (viz tab. 1).

Při tvorbě katalogu kritérií, určování váhy kritérií a při návrhu verbálně numerické stupnice hodnocení bylo využito disponibilních poznatků o přírodních, historických i současných podmínkách vzniku starobylých výmladkových lesů (BUČEK, A. 2009, BUČEK, DROBILOVÁ, FRIEDL 2012, CHYTRÝ et al. 2010, KADAVÝ et al. 2011, MADĚRA, BUČEK, DROBILOVÁ et al. 2012, MADĚRA, MARTÍNKOVÁ 2009, NOŽIČKA 1957, PELÍŠEK 1957, SVOBODA 1947, SVOBODA 1952, ÚRADNÍČEK et al. 2009, ZLATNÍK 1957).

Tab. 1 Katalog kritérií indexu PAR:

1. Přírodní podmínky pro vznik výmladkových lesů na ploše ORP

Ukazatel: $\text{Index PPAR} = 0,1 \times A + 0,07 \times B + 0,04 \times C + 0,01 \times D + 0 \times E$

(A,B,C,D,E – procentuální podíl jednotlivých kategorií přírodních podmínek vzniku výmladkových lesů na ploše ORP)

Váha kritéria: hodnota indexu PPAR=1 bod

Rozpětí hodnot v ORP: 0 – 10

Celkem bodů: 717,1

Váha v indexu PAR: **14,53**

2. Plocha nízkého lesa v ORP v roce 1845

Ukazatel: plocha v km²

Váha kritéria: 1 km² = 1 bod

Rozpětí hodnot v ORP: 0 – 76,87

Celkem bodů: 1457,27

Váha v indexu PAR: **29,54**

3. Plocha nízkého lesa v ORP v roce 1941 a 1947

Ukazatel: plocha v km²

Váha kritéria: 1 km² = 1 bod

Rozpětí hodnot: 0–59,29 km²

Celkem bodů: 1031,79

Váha v indexu PAR: **20,91**

4. Plocha doubrav v ORP roce 1941 a 1947

Ukazatel: plocha v km²

Váha kritéria: 1 km² = 0,5 bodu

Rozpětí hodnot v ORP: 0– 25,7

Celkem bodů: 226,72

Váha v indexu PAR: **4,60**

5. Současná plocha nízkého lesa v evidenci ÚHÚLv ORP

Ukazatel: plocha v km²

Váha kritéria: 1 km² = 1 bod

Rozpětí hodnot v ORP: 0 – 16,86

Celkem bodů: 92,28

Váha v indexu PAR: **1,87**

6. Současná plocha středního lesa v evidenci ÚHÚLv ORP

Ukazatel: plocha v km²

Váha kritéria: 1 km² = 1 bod

Rozpětí hodnot v ORP: 0 – 8,56

Celkem bodů: 17,6

Váha v indexu PAR: **0,36**

7. Plocha biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů

Ukazatel: redukováná plocha vybraných typů biotopů v km²

Váha kritéria: 1 km² = 1 bod

Rozpětí hodnot v ORP: 0,21 – 56,18

Celkem bodů: 1390,68

Váha v indexu PAR: **28,19**

Pro souhrnné hodnocení předpokladů výskytu starobylých pařezin v ORP pomocí indexu PAR byla navržena verbálně numerická stupnice (viz tab. 2).

Tab. 2 Předpoklady výskytu starobylých pařezin

	Hodnoty indexu PAR
Velmi malé	0,43 - 10,00
Malé	10,01 - 25,00
Střední	25,01 - 50,00
Dobré	50,01 - 100,00
Velmi dobré	100,01 - 175,00

Předložená mapa byla vytvořena na základě souhrnné databáze obsahující jak dílčí hodnoty použité pro výpočet PAR bodů jednotlivých ukazatelů, tak výsledné hodnoty PAR indexu vztažené k plochám jednotlivých ORP (viz 10_Databáze_PAR_index.xlsx). Tato databáze byla v prostředí Geoinformačních Systémů (GIS) propojena s polygonovou geografickou informační vrstvou Obce s rozšířenou působností (zdroj: ARC ČR 500). Jako jednoznačný identifikátor pro propojení atributové tabulky této vrstvy s danou databází bylo použito Číslo ORP, které je pro každé ORP unikátní a je shodné v obou datových zdrojích. Polygonová vrstva tímto získala veškeré atributy připojené databáze.

Následně byla tato polygonová vrstva vizualizována na základě hodnot PAR indexu. Škála hodnot PAR indexu byla odstupňována do pěti kategorií, z nichž každé byla přidělena barva odpovídající gradientu zvolené barevné stupnice. Každý polygon reprezentující unikátní ORP tak na základě hodnoty PAR indexu získal barvu odpovídající kategorii, do jejíhož rozmezí hodnot dané ORP spadalo.

Průměrná hodnota indexu PAR v ORP na území České republiky je 23, 93. Na území ORP Kuřim, kde hodnota indexu PAR je 35, 03 a území tedy náleží do oblastí se středními předpoklady výskytu starobylých pařezin, byly starobylé výmladkové lesy vymezeny na 16 lokalitách s plochou 162 ha (BUČEK, ČERNUŠÁKOVÁ 2014, 2015).

III) Návrh využití výsledku

Mapa je využitelná při souhrnném hodnocení předpokladů výskytu lokalit starobylých výmladkových lesů v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). ORP jako jednotka syntézy dat byla vybrána z důvodu vhodnosti pro následnou inventarizaci území, jakož i následnou péči a ochranu vymezených lokalit starobylých výmladkových lesů.

IV) Seznam použité související literatury

- BUČEK, A. (2009): Starobylé lesy v krajině a jejich geobiocenologický výzkum. Geobiocenologické spisy, svazek č. 13. MZLU v Brně. s. 10–16
- BUČEK, A., DROBILOVÁ, L., FRIEDL M. (2012): Starobylé výmladkové lesy. In: Machar I., Drobilová L. [eds.], Ochrana přírody a krajiny v České republice I. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 284–290.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V., LUSTYK, P. /eds./ (2010): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 445 s.
- KADAVÝ, J., KNEIFL, M., SERVUS, M., KNOTT, R., HURT, V., FLORA, M. (2011): Nízký a střední les jako plnohodnotná alternativa hospodaření malých a středních vlastníků lesa. Obecná východiska. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 294 s.

- MADĚRA, P., BUČEK, A., DROBILOVÁ, L. et al. (2012).: Výmladkové lesy v krajině Banátských hor. Geobiocenologické spisy, svazek č. 14. Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie. Mendelova univerzita v Brně. 136 s.
- MADĚRA, P., MARTÍNKOVÁ, M. (2009): Role vegetativní regenerace a propagace dřevin v přirozených podmínkách ČR. In: Dreslerová, J., Svátek, M. /eds./ (2009): Sborník příspěvků ze semináře Nízké a střední lesy v krajině. MZLU v Brně. CD. 6 s.
- NOŽIČKA, J. (1957): Z minulosti jihomoravských luhů. Práce výzkumných ústavů lesnických, sv. 10. Výzkumný ústav lesního hospodářství Zbraslav-Strnady. s. 169-199
- PELÍŠEK, J. (1957): Stanovištní poměry pařezin. Sborník Československé akademie zemědělských věd. Lesnictví. Ročník 3 (XXX), číslo 2, s. 85–108
- SVOBODA, P. (1947): Zastoupení dřevin v lesích Československé republiky. Díl I. Svaz výzkumných ústavů zemědělských a lesnických v Praze. Mapa 1:300 000
- SVOBODA, P. (1952): Nauka o lese. Přírodovědecké nakladatelství Praha. 324 s.
- ÚRADNÍČEK, L., MADĚRA, P., TICHÁ, S., KOBLÍŽEK, J. (2009): Dřeviny České republiky. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 368 s.
- ZLATNÍK, A. (1957): Výmladkové lesy s hlediska proměn lesů pod vlivem člověka a úloha ekologie při přeměnách a převodech výmladkových lesů. Sborník Československé akademie zemědělských věd. Lesnictví. Ročník 3 (XXX), číslo 2, s. 109–124

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku a byly publikovány

- BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2014): Lokality lesů výmladkového původu a jejich význam v kulturní krajině. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2014. Sborník z 12. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 18–24
- BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2015): Hodnocení významu lokalit starobylých pařezin na Kuřimsku. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2015. Sborník z 13. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 15–22
- BUČEK, A., VLČKOVÁ, V. (2014): Diferenciace přírodních podmínek pro vznik výmladkových lesů na území České republiky s využitím registru biogeografie. In Herber, V. (ed.): Fyzickogeografický sborník 12. Masarykova univerzita Brno, s. 117–122.

VI) Specifikace zjištěných informací v databázi na elektronickém nosiči dat

V příložené databázi je přehled ORP s hodnotami jednotlivých ukazatelů indexu PAR a s celkovým počtem bodů.